

YHDENVERTAISUUS VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Suositus

1 (4)

20.10.2020

WTDno-2020-915 ja
950

Asia: Maskipakko yksityisissä palveluissa

Vastaanottaja: VR (kirjaamo@vr.fi) ja valtioneuvoston kanslia (kirjaamo@vnk.fi)

Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositus

Tausta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on saanut kaksi yhteydenottoa liittyen maskipakkoon VR:n palveluissa. Ensimmäisessä yhteydenotossa on kyse siitä, että VR on ottamassa 26.10.2020 käyttöön maskipakon ekstra-luokassa. Ekstra-luokat sijaitsevat yleensä junavaunun toisessa kerroksessa, eivätkä ne ole esimerkiksi pyörätuolia käyttävien matkustajien käytettävissä. Kyseiset matkustajat eivät voi hyötyä maskipakon tuomasta matkustusturvallisuuden lisäyksestä yhdenvertaisesti muiden matkustajien kanssa kyseisillä junavuoroilla. Ratkaisuksi asiakas ehdottaa, että VR ottaisi extra-luokan ohella käyttöön maskipakollisen vaunun myös sellaiseen osaan junaa, johon myös pyörätuolinkäyttäjät pääsevät.

Toisessa yhteydenotossa on kyse siitä, että näkövammaisen henkilö kokee, ettei voi terveydentilansa (hengitysoireet) vuoksi käyttää lainkaan kasvomaskia. Hän kertoo aiemmin käyttäneensä ekstra-luokkaa, koska näkövammansa vuoksi hänen on helppompaa liikkua ekstra-luokan väljemmissä tiloissa.

Yhdenvertaisuuslaissa kielletään syrjintä esimerkiksi terveydentilan, vammaisuuden ja muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (8 §). Syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia (13 §).

Viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoritua työtehtävistä ja edetä työuralla.

Mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitettun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki. (15 §).

Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhtyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia (5 §).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) n:o 1371/2007 19 artiklan mukaan 1. Rautatieyritysten ja aseman haltijoiden on vammaisia tai liikuntarajoitteisia henkilöitä edustavien järjestöjen aktiivisella myötävaikutuksella laadittava tai niillä on oltava säännöt vammaisten tai liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeudesta kuljetukseen ilman syrjintää. 2. Vammaisille tai liikuntarajoitteisille henkilöille on tarjottava varaukset ja liput ilman lisäkustannuksia. Rautatieyritys, lipunmyyjä tai matkanjärjestäjä ei saa kieltäytyä tekemästä vammaisen tai liikuntarajoitteisen henkilön pyytämää varausta eikä myymästä lippua tällaiselle henkilölle eikä myöskään vaatia, että tällaisen henkilön seurassa matkustaa toinen henkilö, paitsi milloin tämä on ehdottoman välttämätöntä 1 kohdassa tarkoitettujen oikeutta kuljetukseen koskevien sääntöjen noudattamiseksi

Koska kumpikin tapaus vaikuttaa ongelmalliselta yhdenvertaisuuslain näkökulmasta, valtuutettu on päättänyt lähettää tämän kirjeen VR:lle. Lisäksi kirje lähetetään tiedoksi VR:n omistajaohjauksesta vastaavaan valtioneuvoston kansliaan. Kirjeen tarkoituksena on edistää erityisesti vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta ja ehkäistä erityisesti vammaisuuteen perustuvaa syrjintää.

Tapausten arviointia

Ekstra-luokan maskipakosta

Yhdenvertaisuusvaltuutetun arvion mukaan maskipakon käyttöönotolle tietyssä palvelussa on sinänsä esitettävissä asiakkaiden terveyden suojeluun liittyvä hyväksyttävä tavoite varsinkin yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisvaiheessa. Voidaan kuitenkin perustellusti kysyä, onko oikeasuhtaista, että maskipakko otetaan käyttöön vain ekstra-luokassa, johon ei kaikissa junissa ole esteetöntä pääsyä pyörätuolia käyttäville matkustajille. Valtuutetun arvion mukaan VR:n on aiheellista harkita maskipakollisten ja väljemmin istuttavien tilojen tarjoamista myös esteettömiin vaunuihin niiden vammaisten henkilöiden osalta, joille ekstra-luokka on esteellinen. VR:n ilmoittama, 26.10. voimaantuleva ekstra-luokan järjestely voi johtaa pyörätuolia käyttävien matkustajien välilliseen syrjintään, koska heidän ei ole

vammastaan johtuvasta syystä mahdollista päästä turvallisemman junamatkustamisen piiriin.

Matkustaminen ekstra-luokassa ilman maskia

Valtuutettu muistuttaa VR:ää yhtiön velvollisuudesta tehdä kohtuullisia mukautuksia, jotta vammaisen henkilö voi päästä palvelun piiriin yhdenvertaisesti muiden kanssa. Tilanteessa, jossa henkilö vaatii joko olemalla VR:ään yhteydessä ennen matkaa tai saapuessaan junaan tarkoituksenaan matkustaa extra-luokassa ostamansa lipun perusteella, että hänen tulisi vammaisuutensa vuoksi saada matkustaa extra-luokassa maskitta, koska maskin käytöstä aiheutuu hänelle vamman tai sairauden vuoksi terveyden vaarantumisen riski, VR:n on arvioitava kyseisen henkilön mukautustarve sekä käytettävissä olevat mukautusvaihtoehdot sekä tehtävä ne mukautukset, joihin se katsoo olevansa yhdenvertaisuuslain 15 §:n nojalla velvoitettu.

Mikäli henkilö on tyytymätön tapaan, jolla VR toteuttaa tai on toteuttamatta mukautusvelvollisuutensa, henkilö voi olla yhteydessä esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutettuun taikka yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan.

Suosituksia

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kehottaa VR:ää harkitsemaan, tulisiko maskipakkoa ja väljennettyä istumisjärjestelyä laajentaa ekstra-luokan lisäksi myös sellaiseen junan osaan, johon on esteetön pääsy.

Lisäksi valtuutettu kehottaa VR:ää ryhtymään ennen ekstra-luokan maskipakon käyttöönottoa riittäviin toimiin, jotta se voi toteuttaa velvollisuutensa kohtuullisiin mukautuksiin yhdenvertaisuuslain edellyttämällä tavalla maskipakon tultua voimaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kristina Stenman

Ylitarkastaja

Jussi Aaltonen

Lainsäädäntöä

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 5, 8, 13 ja 28 §:t (<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>)

Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014) 3 § (<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141326>)

Hallintolaki (6.6.2003/434) 2 luku (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>)

Suomen perustuslaki (11.6.1999/731) 6, 9, 15, 18, 19 ja 22 §:t (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>)

Vammaisten oikeuksien sopimus (27/2016) 4, 5, 9 ja 25 artiklat (https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2)